

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annettua lakia siten, että palvelun käyttäjän suorittamille asiakasmaksuille säädettäisiin vuotuinen enimmäismäärä (maksukatto). Perusteena maksukaton säätämiseksi on se, että erityisesti paljon terveydenhuollon palveluja käyttävien vuotuinen maksurasitus voi nykyisin nousta kohtuuttoman korkeaksi. Maksukatolla kaikkein eniten palveluja käyttävien vuotuista maksurasitusta voitaisiin lieventää merkittävästi. Maksukaton tasosta ja sen piiriin otettavista palveluista säädettäisiin asetuksella.

Esityksessä ehdotetaan myös muutettavaksi

lasten päivähoiton maksuja koskevaa pykälää siten, että korkein perittävä maksu nouseisi nykyisestä 1 000 markasta 1 100 markkaan. Lisäksi ehdotetaan, että päivähoidosta voitaisiin periä maksu 12 kuukaudelta silloin kun lapsi on hoidossa ympärivuotisesti ilman merkittäviä poissaoloja. Voimassa olevan lain mukaan maksu voidaan periä enintään 11 kuukaudelta toimintavuoden aikana. Päivähoiton maksusäännösten tavoitteena on lisätä kuntien saamia maksutuloja.

Esitys liittyy valtion vuoden 2000 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 2000 alusta.

PERUSTELUT

1. Nykytila ja ehdotetut muutokset

1.1. Yleistä

Kunnallisista sosiaali- ja terveystalouksista perittävät maksut määräytyvät sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (734/1992), jäljempänä asiakasmaksulaki, ja asetuksen (912/1992), jäljempänä asiakasmaksuasetus, perusteella. Asiakasmaksulaissa säädetään maksujen yleiset perusteet sekä muun muassa maksuttomat palvelut ja lasten päivähoiton maksut. Asiakasmaksuasetuksessa säädetään perittävien maksujen enimmäismäärät lasten päivähoitoa lukuun ottamatta.

Asiakasmaksuista osa on kaikille palvelujen käyttäjille tasasuuruksia, osa taas tulojen mukaan määräytyviä. Tasasuuruksia maksuja käytetään yleensä silloin kun palvelujen

käyttö ei pääsääntöisesti ole jatkuvaa ja säännöllistä. Esimerkiksi terveystalouksien palvelut ovat usein tällaisia. Silloin kun palveluja käytetään säännöllisesti ja pitkäaikaisesti, ovat maksut yleensä tulojen mukaan määräytyviä. Tällaisia tulositonnaisia maksuja ovat muun muassa lasten päivähoiton ja pitkäaikaisen laitoshoidon maksut.

1.2. Maksukatto

Silloin kun sairaanhoidon palveluja joudutaan tosiasiallisesti käyttämään paljon ja pitkään, johtaa tämä siihen, että palvelun käytöstä aiheutuvat kokonaiskustannukset nousevat suuriksi. Koska maksut ovat kaikille tasasuuruksia, aiheuttavat suuret maksut sitä suuremman rasituksen palvelun käyttäjälle mitä pienemmät tulot hänellä on. Esimerkiksi 4 viikon laitoshoidon maksu aiheuttaa voi-

massa olevilla maksuilla 3 500 markan hoitopäivämaksut. Kun tällaiseen hoitojaksoon liittyy yleensä edeltäviä ja jälkeen tulevia terveyskeskus- ja poliklinikkakäyntejä, matkakustannuksia sekä lääkekustannuksia, nousevat sairastamisesta aiheutuvat kokonaiskustannukset huomattaviksi.

Sairauden aiheuttamia merkittäviä kustannuksia on eri yhteyksissä pyritty hillitsemään asettamalla maksuille tai kustannuksille vuotuisia enimmäismääriä. Tällaisia enimmäismääriä on käytössä esimerkiksi sairausvakuutuksessa, jossa sairausvakuutuksesta korvattaville matkakuluille on säädetty 900 markan omavastuun raja, minkä jälkeen matkakulut korvataan kokonaisuudessaan. Samoin lääkekustannuksilla on 3 283 markan vuotuinen (1999) raja.

Muista pohjoismaista maksukatto on käytössä Norjassa ja Ruotsissa. Norjassa maksukaton piirissä ovat terveydenhuollon avohoidon maksut sekä korvattavat lääkkeet. Maksukatto on 1 660 Norjan kruunua. Ruotsissa maksukaton piirissä ovat sairaudesta johtuvat avohoidon lääkärin vastaanotolla käynnit sekä fysioterapia. Maksukaton piirissä ovat sekä julkiset että yksityiset palvelut. Maksukaton suuruus on 1 200 Ruotsin kruunua. Molemmissa maissa maksujen kertymistä seurataan potilaalle annettavalla kortilla, johon maksut merkitään. Katon saavuttamisen jälkeen potilaalle annetaan niin sanottu vapaakortti. Vapaakortin saamisen jälkeen ovat maksukaton piirissä olevat palvelut ja Norjassa myös lääkkeet maksuttomia. Laitoshoidon maksut eivät ole kummassakaan maassa maksukaton piirissä, sillä esimerkiksi Norjassa sairaalahoito on maksutonta. Tanskassa ei ole käytössä maksukattoa, koska terveyspalvelut ovat maksuttomia.

Edellä olevan perusteella ehdotetaan, että asiakasmaksulakiin lisätään säännös maksukatosta. Tämä toteutettaisiin lisäämällä lakiin uusi 6 a §. Ehdotetun uuden pykälän mukaan asiakasmaksuilla olisi vuotuinen enimmäismäärä (maksukatto). Maksukatosta säädettäisiin tarkemmin asetuksella. Maksukaton ylittymisen jälkeen palvelujen käyttö olisi maksutonta. Laitoshoidosta voitaisiin kuitenkin periä ylläpitomaksua. Maksukaton suuruus, siihen sisällytettävät palvelut, ylläpitomaksun suuruus sekä muut ehdot säädetään asetuksella.

Esitystä valmisteltaessa on ollut tarkoituksena, että maksukatto olisi 3500 markkaa 12 kuukauden jaksolla. Maksukatto ei siten ole

sidottu kalenterivuoteen vaan seurantajakso voi alkaa milloin tahansa vuoden aikana. Maksukaton piiriin on tarkoitus sisällyttää terveyskeskuksen lääkärisä käynnin maksu (asiakasmaksuasetuksen 7 §), yksilökohtaisen fysioterapian maksu (7 §), sairaalan poliklinikkamaksu (8 §), päiväkirurgian maksu (8 a §), sarjahoidon maksu (11 §), lyhytaikaisen laitoshoidon maksu (12 §), päivä- ja yöhoidon maksu (13 §) ja kuntoutushoidon maksut (14 §).

Vuosikaton ulkopuolelle jäisivät muun muassa kaikki tulositonaiset maksut sekä yksityislääkärin läheteellä tehtävät laboratorio- ja kuvantamistutkimukset (asiakasmaksuasetuksen 8 b §), hammashoito (9 ja 9 a §), sairaankuljetus (10 §), lääkärintodistukset (23 §), niin sanottu sakkomaksu (25 §) ja erikoismaksuluokan lisämaksut (26 §). Lisäksi maksukaton ulkopuolelle jäisivät lääkekustannukset, matkakustannukset ja yksityisten palvelujen käytöstä aiheutuvat kustannukset.

Vuosikaton käytännön toteutus edellyttää suoritettujen maksujen seuranta. Ainakin vuosikaton käyttöönoton alkuvaiheessa tämä voinee toteutua ainoastaan palvelujen käyttäjien oman aktiivisuuden ja oman seurannan pohjalta. Viranomaisten toimesta tapahtuva seuranta on vaikeaa erityisesti silloin kun henkilö käyttää useiden eri tahojen tuottamia kunnallisia palveluja.

Jotta maksurasituksen keskitetty seuranta olisi kuitenkin mahdollista, ehdotetaan lakiin otettavaksi säännös, joka mahdollistaisi suoritettujen maksujen keskitetyn seurannan sen estämättä, mitä muualla on säädetty salassapidosta tai tietosuojasta. Palvelun käyttäjän kotikunnan terveyskeskus voisi kerätä tietoja suoritetuista maksuista ja ilmoittaa asetuksella säädetyn rajan ylittymisestä palvelun käyttäjälle. Näin häneltä ei jäisi hyödyntämättä mahdollisuus saada palvelut maksutta. Vastaavasti palveluja antavat kunnat, kuntayhtymät ja muut yhteisöt voisivat toimittaa tietoja suoritetuista maksuista palvelun käyttäjän kotikunnan terveyskeskukselle tai sairaanhoidopiirille. Pykälään sisällytettävän valtuutussäännöksen perusteella terveyskeskukset ja muut toimintayksiköt voitaisiin asetuksella velvoittaa keräämään ja luovuttamaan tietoja suoritetuista maksuista.

1.3. Lasten päivähoidon maksut

Lasten päivähoidon maksuista säädetään

asiakasmaksulain 7 a §:ssä. Pykälän 1 momentin mukaan maksu voidaan periä enintään 11 kuukaudelta vuodessa. Tämän säännöksen taustana on tieto siitä, että lapset ovat toimintavuoden aikana pois päivähoidosta yleensä ainakin kuukauden ajan vanhempien lomien tai muiden vastaavien syiden takia. Lakiin otetun säännöksen perusteella lasten poissaoloja ei tällä hetkellä tarvitse seurata yksilökohtaisesti vaan nämä poissaolot tulevat huomioon otetuiksi automaattisesti, kun maksu voidaan periä enintään 11 kuukaudelta, vaikka lapsi olisi joksena kalenterikuukautena hoidossa.

Käytännössä on jonkin verran lapsia, jotka ovat eri syistä päivähoidossa keskeytyksettä ympäri vuoden ilman poissaoloja. Tällaisissa tapauksissa olisi perusteltua, että myös päivähoitomaksu peritään kaikilta kuukausilta, koska päivähoitopalvelujakin käytetään jatkuvasti. Tämän vuoksi lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan päivähoitomaksu voidaan periä 12 kuukaudelta silloin, kun toimintavuoden aikaisia poissaolopäiviä on enintään kolme neljäsosaa kuukausimaksun perusteena olevien kuukausittaisten hoitopäivien määrästä. Jos lapsi on hoidossa viitenä päivänä viikossa, voitaisiin 12. kuukauden maksu periä tämän mukaisesti silloin, kun lapsi on toimintavuoden aikana poissa päivähoidosta 15 päivää tai vähemmän. Jos kuukausittaisten säännönmukaisten hoitopäivien määrä on vuorotyön tai muiden tekijöiden vuoksi esimerkiksi 14, peritään 12. kuukauden maksu silloin, kun poissaolopäiviä on 10 tai vähemmän. Sairauden takia tapahtuneita poissaoloja ei tässä yhteydessä otettaisi huomioon, koska sairauspoissaolot otetaan huomioon päivähoitomaksussa asiakasmaksuasetuksen 32 §:n perusteella. Poissaolojen määrää laskettaessa otettaisiin huomioon sellaiset päivät, joista lapsen vanhemmat tai huoltajat ovat ilmoittaneet etukäteen.

Pykälän 8 momentissa säädetään kokopäivähoidosta perittävän maksun enimmäismäärä. Tällä hetkellä se on 1 000 markkaa. Enimmäismäärää ehdotetaan korotettavaksi 1 100 markkaan, jotta päivähoitopalveluja järjestävät kunnat saisivat lisää maksutuloja.

2. Esityksen vaikutukset

Vuosikaton käyttöönotto pienentäisi niiden henkilöiden maksurasitusta, joilla vuosikaton piiriin kuuluvista palveluista aiheutuvat mak-

sut ylittävät asetuksella säädettävän rajan. Tarkoituksena on, että raja olisi 3 500 markkaa vuodessa. Tällaisten henkilöiden kokonaismäärästä ei ole tarkkaa tietoa. Koska vuosikaton markkamäärä on melko korkea, ei se hyödyttäisi kovinkaan laajasti sellaisia henkilöitä, jotka käyttävät pelkästään avohoidon terveyspalveluja. Suurin hyötyjäryhmä olisivat sellaiset henkilöt, jotka ovat vuoden aikana lyhytaikaisessa laitoshoidossa noin 3 viikosta ylöspäin. Tällaisia henkilöitä olisi arviolta 90 000—100 000.

Mikäli vuosikatto toteutettaisiin ilman muita toimenpiteitä, vähentäisi tämä kuntien maksutuloja arviolta runsaalla 200 miljoonalla markalla. Kunnallistalouden nykytilan perusteella tämä voisi heikentää monien kuntien mahdollisuuksia järjestää terveyspalveluja. Sen vuoksi asiakasmaksuasetuksella säädettäviä terveydenhuollon asiakasmaksuja on tarkoitus korottaa siten, että kunnat voisivat kompensoida tämän maksukertymän vähennyksen.

Vuosikattoon liittyvän palvelumaksujen korotuksen lisäksi kuntien taloutta on tarkoitus tukea korottamalla palvelumaksuja muutoinkin niin, että kunnallisista sosiaali- ja terveyspalveluista saatava vuotuinen maksukertymä lisääntyisi kokonaisuudessaan noin 550 miljoonalla markalla, jos maksukaton vaikutusta ei oteta huomioon. Osa tästä maksukertymän lisäyksestä toteutettaisiin lasten päivähoitomaksujen korotuksella. Päivähoitomaksun enimmäismäärän korotus 1 100 markkaan lisäisi maksutuottoa arviolta 80 miljoonalla markalla ja 12 kuukauden maksun käyttöönotto 5 miljoonalla markalla.

Päivähoitomaksujen korotus kohdistuisi sellaisiin perheisiin joiden kuukausitulot ylittävät perhekoon mukaan seuraavat rajat:

2 henkilöä	13 864 mk,
3 henkilöä	16 988 mk ja
4 henkilöä	20 198 mk.

3. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu virkatyönä sosiaali- ja terveysministeriössä. Valmistelun yhteydessä on kuultu Suomen Kuntaliittoa.

4. Muut esitykseen vaikuttavat seikat

Esitys on osa valtion vuoden 2000 talousarvioesitykseen liittyvää toimenpidekokonai-

suutta, jolla sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuja korotetaan kuntatalouden vahvistamiseksi. Pääosa tähän kokonaisuuteen liittyvistä asiakasmaksujen tarkistuksista toteutetaan asiakasmaksuasetuksen muutoksella. Asiakasmaksuasetuksen muutoksella korotetaan eräitä terveydenhuollon maksuja siten, että yhdessä tässä esityksessä ehdotettujen lasten päivähoidon maksutarkistusten kanssa maksujen laskennallinen lisätuotto on noin 550 miljoonaa markkaa vuodessa.

Asiakasmaksuasetuksella on lisäksi tarkoi-

tus säätää tarkemmin maksukaton toteutuksesta.

5. Voimaantulo

Ehdotettu laki liittyy valtion vuoden 2000 talousarvioesitykseen. Laki ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2000.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 3 päivänä elokuuta 1992 annetun lain (734/1992) 7 a §:n 1 ja 8 momentti, sellaisina kuin ne ovat laissa 1134/1996, sekä *lisätään* lakiin uusi 6 a § seuraavasti:

6 a §

Maksukatto

Kohtuuttoman korkeaksi nousevan maksurasituksen estämiseksi on asiakasmaksuista palvelun käyttäjälle vuoden aikana aiheutuville kokonaiskustannuksilla asetuksella erikseen tarkemmin säädettävä enimmäismäärä (*maksukatto*). Maksukaton ylittymisen jälkeen palvelut ovat maksuttomia. Laitoshoidosta voidaan kuitenkin periä maksu palvelun käyttäjän ylläpidosta. Maksukaton suuruus, siihen sisällytettävät palvelut, ylläpitomaksun suuruus sekä muut ehdot säädetään asetuksella.

Palvelun käyttäjän kotikunnan terveyskeskus voi kerätä maksukaton toteuttamiseksi tietoja suoritetuista asiakasmaksuista. Maksukaton piirissä olevia palveluja antavat kunnat, kuntayhtymät ja muut yhteisöt voivat antaa maksukaton toteuttamiseksi tietoja suoritetuista asiakasmaksuista edellä tarkoitettulle palvelun käyttäjän kotikunnan terveyskeskukselle sen estämättä mitä muualla laissa on salassapidosta tai tietosuojasta säädetty. Asetuksella voidaan säätää, että terveyskeskuksilla on velvollisuus kerätä tietoja ja palveluja antavilla kunnilla, kuntayhtymillä ja muilla yhteisöillä on velvollisuus luovuttaa tietoja suoritetuista maksuista.

7 a §

Lasten päivähoiton maksu

Lasten päivähoidosta annetussa laissa (36/1973) tarkoitetusta lapsen päiväkotijäsenmaksusta voidaan määrätä kuukausimaksu. Maksu voidaan periä enintään yhdeltätoista kalenterikuukaudelta toimintavuoden aikana. Jos lapsi on päivähoitossa toimintavuoden kaikkina kuukausina ja lapsi on poissa päivähoitosta toimintavuoden aikana muusta syystä kuin sairauden vuoksi enintään kolme neljäsosaa kuukausimaksun perusteena olevien kuukausittaisten hoitopäivien määrästä, voidaan maksu kuitenkin periä 12 kuukaudelta. Poissaolopäiviä laskettaessa otetaan huomioon etukäteen ilmoitetut poissaolot.

Maksu voi kokopäivähoitossa olla lasta kohti enintään 1 100 markkaa. Lasta koskevaa sataa markkaa pienempää maksua ei peritä.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2000.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 24 päivänä syyskuuta 1999

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Peruspalveluministeri *Eva Biaudet*

Laki

sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 3 päivänä elokuuta 1992 annetun lain (734/1992) 7 a §:n 1 ja 8 momentti, sellaisina kuin ne ovat laissa 1134/1996, sekä lisätään lakiin uusi 6 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

6 a §

Maksukatto

Kohtuuttoman korkeaksi nousevan maksurasituksen estämiseksi on asiakasmaksuista palvelun käyttäjälle vuoden aikana aiheutuville kokonaiskustannuksilla asetuksella erikseen tarkemmin säädettävä enimmäismäärä (maksukatto). Maksukaton ylittymisen jälkeen palvelut ovat maksuttomia. Laitoshoidosta voidaan kuitenkin periä maksu palvelun käyttäjän ylläpidosta. Maksukaton suuruus, siihen sisällytettävät palvelut, ylläpitomaksun suuruus sekä muut ehdot säädetään asetuksella.

Palvelun käyttäjän kotikunnan terveyskeskus voi kerätä maksukaton toteuttamiseksi tietoja suoritetuista asiakasmaksuista. Maksukaton piirissä olevia palveluja antavat kunnat, kuntayhtymät ja muut yhteisöt voivat antaa maksukaton toteuttamiseksi tietoja suoritetuista asiakasmaksuista edellä tarkoitettulle palvelun käyttäjän kotikunnan terveyskeskukselle sen estämättä mitä muualla laissa on salassapidosta tai tietosuojasta säädetty. Asetuksella voidaan säätää, että terveyskeskuksilla on velvollisuus kerätä tietoja ja palveluja antavilla kunnilla, kuntayhtymillä ja muilla yhteisöillä on velvollisuus luovuttaa tietoja suoritetuista maksuista.

7 a §

Lasten päivähoidon maksu

Lasten päivähoidosta annetussa laissa (36/73) tarkoitettusta lapsen päiväkotij- ja perhepäivähoidosta voidaan määrätä kuu-kausimaksu. Maksu voidaan periä enintään yhdeltätoista kalenterikuukaudelta toimintavuoden aikana.

7 a §

Lasten päivähoidon maksu

Lasten päivähoidosta annetussa laissa (36/1973) tarkoitettusta lapsen päiväkotij- ja perhepäivähoidosta voidaan määrätä kuu-kausimaksu. Maksu voidaan periä enintään yhdeltätoista kalenterikuukaudelta toimintavuoden aikana. *Jos lapsi on päivähoidossa*

Voimassa oleva laki

Ehdotus

toimintavuoden kaikkina kuukausina ja lapsi on poissa päivähoidosta toimintavuoden aikana muusta syystä kuin sairauden vuoksi enintään kolme neljäsosaa kuukausimaksun perusteena olevien kuukausittaisten hoitopäivien määrästä, voidaan maksu kuitenkin periä 12 kuukaudelta. Poissaolopäiviä laskettaessa otetaan huomioon etukäteen ilmoitetut poissaolot.

Maksu voi kokopäivähoidossa olla lasta kohti enintään 1 000 markkaa. Lasta koskevaa sataa markkaa pienempää maksua ei peritä.

Maksu voi kokopäivähoidossa olla lasta kohti enintään 1 100 markkaa. Lasta koskevaa sataa markkaa pienempää maksua ei peritä.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2000.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

